

Ändringshistoria

Datum	Version	Ändrad av	Ändringar
2014-09-12	1	Anna Ingvarson	Skapat dokument
2015-07-03	2	Mari Nilsson	Beskrivning av objektet Syfte och mål Ny logga Kartor
2018-02-28	3	Anna Ingvarson	Komplettering av genomförda åtgärder m m.
2018-08-30	4	Anna Ingvarson	Komplettering av genomförda åtgärder m m.

Arbetsplan för N2000-området Skärgårdsreservaten, delområde Hartsö inom projektet Life Coast Benefit LIFE12 NAT/SE/000131

Objektskod och namn : SE0220129, Skärgårdsreservaten, delområde Hartsö

Åtgärder :

- A2 Tillståndsprövningar
- A4 Arbetsplan för objektet
- A7 Upphandlingar
- C1 Restaurering skogsbete
Restaurering av ängsmark
Fräsning/tuvbearbetning ängsmark och betad strandäng
Stubbfräsning ängsmark och betad strandäng
Bete två säsonger
Borttagning av gammalt stängsel

Nystängsling (elstängsel)

Restaurera dikesöverfarter

- C2 Hamling av träd

Restaureringshamling

Hamling enklare restaurering (del av löpande skötsel)

- C4 Bygga av kajer och traktorvägar
- C5 Predatorkontroll av mink (minkfällor och minkjakt)
- D1 Fågeluppföljning
- D2 Inventering av gamla träd och *Osmoderma eremita*
- D3 Flygbildstolkning
- D5 Gräsmarksuppföljning

Kommun: Nyköping

Regional genomförare: Anna Ingvarson, Hans Sandberg, Peter Schärnell, Martin Lindqvist och Karl-Joel Sundholm, länsstyrelsen i Södermanlands län.

Fastighetsbeteckning/Markägare: Hartsö 1:1/Nils Mörner

Om Projektet Life Coast Benefit

Projektet Life Coast Benefit kommer att genomföra olika åtgärder i 45 olika N2000-områden utmed kusten i Södermanland, Östergötland och Kalmar. Störst andel av åtgärderna riktas mot restaurering av igenväxande marker i skärgårdens gamla odlingslandskap. Skärgårdens arkipelag av öar, holmar, kobbar och skär har brukats långliga tider vilket bevarat livsmiljöer för en speciell fauna och flora. Idag har villkoren för ett småskaligt brukande försämrats vilket, tillsammans med skärgårdens speciella logistikförhållanden, gör det extra angeläget att satsa på åtgärder för att bevara och förstärka de natur- och kulturvärden som är knutna hit.

Beskrivning av objektet

Hartsö är den sydligast belägna och permanentbebodda ön i Skärgårdsreservaten. Den bildar en utpost mot den verkliga ytterskärgården. Landskapet är småkuperat med Hargberget (40 m ö h) i väster som en av skärgårdens högsta punkt. Österut sänker sig landmassorna i havet och övergången karakteriseras av ytterskärgård med hundratals öar, kobbar och skär. I södra delen av Hartsö Lund ligger ett större klapperstensfält. Den västra delen är barrskogsdominerad. Hällmarkstallskog omväxlar med gran- och blandskogar och sumpskogar. Området är påverkat av skogsbruk. Odlingslandskapet på ön är unikt med stora arealer av öppen hagmark med partier av skogsbete samt slätterängar. Det finns spår av hamling på flera äldre träd. Söder om huvudön Hartsö ligger Enskär som utgörs av ett kuperat och småbrutet odlingslandskap med igenväxta hagmarker där en restaurering pågår.

Skärgårdsreservaten hyser en stor mångfald av vattenmiljöer med allt från exponerade sand- och hårdbottnar till grunda skyddade vikar och avsnörda laguner. Många utav habitaterna utgör viktiga lek- och uppväxtområden för kustlevande fisk och utgör växtplats för flera sällsynta kransalger så som *Chara horrida* (NT). Framförallt bestånden av vårlekande rovfiskarter så som gädda och abborre har under senare år uppvisat reproduktionsstörningar.

Syfte & mål

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade naturtyperna och arterna så att området bidrar till den biologiska mångfalden i landskapet och länet. För delområdena inom Natura 2000-området Skärgårdsreservaten innebär detta syfte främst att bevara ett särpräglat skärgårdslandskap med både inner- och ytterskärgård, stora vattenområden, öar och skär, klippor, stränder av olika slag, orörda skogar, artrika betesmarker och slåtterängar och den övriga artrikedomen – inte minst i form av en stor gråsälpopulation och en lång rad skyddsvärda fåglar. Målet med Hartsö är att bevara ett sörmländskt skärgårdslandskap med växter och djur, knutna till natur- och kulturmiljön både på land och i vattnet.

Planerade åtgärder:

Action A2 Tillståndsprövningar

Genomförs: 2016

Beskrivning och motivering: För fågelinventeringarna och för minkjakten behövs dispens från fågelskydd.

Action A4 Arbetsplan

Genomförs: En arbetsplan per delområde (Sävö, Ringsö, Hartsö och Lacka) slutförs kvartal 1 2018 för området Skärgårdsreservaten.

Beskrivning och motivering: För varje område inom LIFE Coast Benefit-projektet tas en arbetsplan fram för att tidssätta, kvalitetssäkra och beskriva åtgärderna som ska genomföras inom projektet.

Action A7 Upphandlingar

Genomförs: 2016

Beskrivning och motivering: För att bygga väg på Hartsö behövs det genomföras en upphandling.

Action C1 Restaurering skogsbete

Genomförs: 2015, 2016, 2017, 2018

Beskrivning och motivering: Flera av skogsbetesområdena på Hartsö har växt igen under perioder när betet varit mer extensivt. Dessa marker hyser många strukturer och arter som är typiska för skogsbeten och som genom restaureringarna ska gynnas.

Action C1 Restaurering av ängsmark

Genomförs: 2016, 2017

Beskrivning och motivering: På Hartsö finns flera marker som förr i tiden brukades som ängsmark men som under många år betats istället. Inom projektet ska dessa marker inhägnas och ängsbruket ska åter upptas för att gynna de arter som gynnas av ängsbruk med efterbete.

Action C1 Fräsning/tuvbearbetning och stubbfräsning av ängsmark och betad strandäng

Genomförs: 2016, 2017

Beskrivning och motivering: För att kunna bruka ängsmarkerna som äng igen behöver de röjas från sten som vildsvinen bökat upp och tuvor behöver jämnas till. De strandängar och ängar där al och andra lövträd röjts behöver fräsas för att kunna slå som äng och för att minska slyuppslaget.

Action C1 Bete två säsonger

Genomförs: 2016, 2017

Beskrivning och motivering: Efter en restaurering behöver ofta marken tid att återhämta sig och hinna etablera en grässvål innan marken kan kvala in i miljöstöd, vilket är syftet med markerna som restaureras i projektet. Genom denna åtgärd kommer ett bete kunna införas direkt när huggning/röjning, stubbfräsning m m är avslutad för att undvika igenväxning med sly. Detta bete är en viktig del i restaureringsarbetet.

Action C1 Borttagning av gammalt stängsel

Genomförs: 2015

Beskrivning och motivering: Ett äldre stängsel av dålig kvalitet skiljde inägorna från skogsmarken/utmarken. Detta var inte längre funktionellt och behövde bytas ut.

Action C1 Nystängsling (elstängsel)

Genomförs: 2015, 2016, 2017

Beskrivning och motivering: Det gamla stängslet mot utmarken byttes ut mot ett nytt elstängsel. Runt ängsmarkerna har elstängsel satts upp för att möjliggöra ängsbruk med efterbete. Ett stort antal genomgångar har gjorts för att gynna lantbrukets transporter och det rörliga friluftslivet på ön.

Action C1 Restaurera dikesöverfarter

Genomförs: 2016

Beskrivning och motivering: I samband med att nya vägsträckor byggdes har även nya dikesöverfarter byggts för att underlätta transporterna på ön.

Action C1 Röjning av öar och skär

Genomförs: 2017, 2018, 2019

Beskrivning och motivering: I samband med att kustfåglar inventerades 2015 noterades även öar och skär som ut häckningssynpunkt var lämpliga att röja från uppväxande sly och träd för att gynna fågelhäckningar.

Action C2 Hamling av träd

Genomförs: 2016, 2017, 2018

Beskrivning och motivering: Denna åtgärd består av tre typer av hamling: en enklare hamling som är del av löpande skötsel, restaureringshamling av grövre tidigare hamlade träd (arborist krävs) och nyhamling av tidigare ej hamlade träd. Åtgärden genomförs både på Hartsö huvudön och på Enskär.

Action C4 Bygge/upprustning av traktorvägar

Genomförs: 2016

Beskrivning och motivering: För att underlätta jordbruket på Hartsö kommer en ny väg ner till ängsmarken norr om Nötudden att byggas och ett antal kortare vägvagnsnitt kommer att förbättras.

Action C5 Predatorkontroll av mink (minkfällor och minkjakt)

Genomförs: 2016, 2017, 2018, 2019

Beskrivning och motivering: Minken utgör ett stort hot mot fågelhäckningar på öar och skär i Hartsöarkipelagen. Genom dels fällor och dels jakt med hund och lövblås ska minken tas bort från området. För att det ska bli en långsiktig effekt av åtgärden behöver en regelbunden minkjakt/fällfångst genomföras även framöver.

Action D1 Fågeluppföljning

Genomförs: 2015 och 2019

Beskrivning och motivering: För att se hur kustfågelbeståndet ser ut och vilka arter som häckar i skärgården ska en inventering genomföras i skärgården vid två tillfällen. Vid varje tillfälle besöks lokalerna två gånger. En uppföljande inventering genomförs i slutet av projekttiden för att se eventuella effekter av åtgärder (minkjakt samt röjning av ett antal öar och skär).

Action D2 Inventering av gamla träd och *Osmoderma eremita*

Genomförs: 2019

Beskrivning och motivering: För att se om det finns läderbagge (*Osmoderma eremita*) på Hartsö görs en inventering m h a feromonfällor.

Action D3 Flygbildstolkning

Genomförs: 2017, 2018, 2019

Beskrivning och motivering: För att se hur landskapet och naturtyper förändras efter restaureringarna görs en flygbildstolkning där täckningsgrad av olika trädslag och buskskikt noteras.

Action D5 Gräsmarksuppföljning

Genomförs: 2015, 2019

Beskrivning och motivering: För att se effekter på floran av restaureringarna görs en uppföljning av gräsmarksfloran där floran inventeras i ett antal slumpmässigt utlagda provrutor. Inventeringen görs före och efter åtgärd. På Hartsö görs dessa inventeringar på ängsyterna.

Tabell 1 Sammanställning över förändringar gentemot ansökan

Action	Åtgärder	Planerad omfattning i ansökan	Genomförd omfattning	Differens
C1	Restaurering ängsmark			
C1	Restaurering skogsbeta			
C1	Fräsning/tuvbearbetning strandängar			
C1	Stubbfräsning			
C1	Bete två säsonger			
C1	Borttagning av gammalt stängsel			
C1	Nystängsling (elstängsel)			
C1	Restaurera dikesöverfarter			
C1	Röjning av öar och skär	0 ha		
C2	Hamling av träd			
C4	Upprusta brukningsväg på öar			
C5	Predator kontroll			
D1	Fågeluppföljning			
D2	Inventering av Osmoderma			
D3	Flygbildstolkning			
D5	Gräsmarksuppföljning			

Genomförda ytor på Hartsö

De orangemarkerade ytorna i kartan nedan är C-åtgärder (restaureerade skogsbeten, ängsmarker, öar och skär och hamling av träd) och den grönmarkerade ytan är D-åtgärder (uppföljning).

Genomförda stängslingar, vägar och punktobjekt på Hartsö

På kartan nedan syns C1-åtgärder (stängslingar) och C4-åtgärder (väg) markerat med gröna linjer. Punktobjekten innefattar bl a åtgärderna A2 (t ex strandskyddsdispens), A7 (upphandling), D1 (kustfågelinventering) och C5 (minkjakt) m m.

